

Швець Дмитро Володимирович

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ДЕЯКИХ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВАНТАЖІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

Відповідно до Закону України «Про автомобільний транспорт», небезпечний вантаж – це речовини, матеріали, вироби, відходи виробничої та іншої діяльності й тара з-під них, які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів можуть під час перевезення спричинити вибух, пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заподіяти матеріальні збитки та шкоду довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за результатами випробувань, залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину, віднесено до одного з класів небезпечних речовин. Аналогічне визначення сутності небезпечного вантажу наявне в ст.1 Закону України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 6 квітня 2000 року, який встановлює правові, організаційні, соціальні й економічні засади діяльності, пов'язаної з перевезенням небезпечних вантажів залізничним, морським, річковим, автомобільним та авіаційним транспортом [1]. Аналіз п. 22.5 Правил дорожнього руху засвідчує, що за спеціальними правилами здійснюється дорожнє перевезення небезпечних вантажів, рух транспортних засобів та їх составів у разі, коли хоча б один з їх габаритів перевищує за шириною 2,6 м, за висотою від поверхні дороги – 4 м (для контейнеровозів на встановлених Укравтодором і Національною поліцією маршрутах – 4,35 м), за довжиною – 22 м (для маршрутних транспортних засобів – 25 м), фактичну масу понад 40 т (для контейнеровозів – понад 44 т, на встановлених Укравтодором і Національною поліцією для них маршрутах – до 46 т), навантаження на одиночну вісь – 11 т (для автобусів, тролейбусів – 11,5 т), здвоєні осі – 16 т, строєні – 22 т (для контейнеровозів навантаження на одиночну вісь – 11 т, здвоєні осі – 18 т, строєні – 24 т) або якщо вантаж виступає за задній габарит транспортного засобу більш як на 2 м.

Згідно класифікації небезпечні речовини відносяться до одного із класів: клас 1 – вибухові речовини та вироби; клас 2 – гази; клас 3 – легкозаймисті розчини; клас 4.1 – легкозаймисті тверді речовини; клас 4.2 – речовини, схильні до самозаймання; клас 4.3 – речовини, що виділяють легкозаймисті гази при стиканні з водою; клас 5.1 – речовини, що окислюють; клас 5.2 – органічні пероксиди; клас 6.1 – токсичні речовини; клас 6.2 – інфекційні речовини; клас 7 – радіоактивні матеріали; клас 8 – корозійні речовини; клас 9 – інші [2].

Для того, щоб перевозити небезпечні вантажі перевізник зобов'язаний отримати допуск на право перевезення та мати у своєму розпорядженні спеціально підготовлений персонал. При транспортуванні небезпечних

вантажів автомобільним транспортом повинні бути наступні документи: свідоцтво про допуск водія до перевезення небезпечних вантажів; свідоцтво про допуск транспортного засобу до перевезення небезпечних вантажів; шляховий лист з відміткою «небезпечний вантаж»; комплект ADR, яким обладнується автомобіль. Транспортні засоби, якими перевозяться небезпечні вантажі повинні відповідати вимогам державних стандартів, безпеки, охорони праці та екології, а також у встановлених законодавством випадках мати відповідне маркування. У разі дорожнього перевезення небезпечних вантажів відповідні свідоцтва, згідно із чинним законодавством, видаються уповноваженим органом Міністерства внутрішніх справ України.

Доцільно розглядати особливості організації та технічного забезпечення перевезень небезпечних вантажів окремо, оскільки їхні фізико-хімічні властивості є досить різноманітні в залежності від класу.

Клас 1 – вибухові речовини та вироби. Технологія навантаження небезпечних вибухових речовин на автомобіль здійснюється таким чином, щоб при утриманні даних речовин не виникало переміщення в кузові транспортного засобу під час його руху. Бочки для транспортування вибухових речовин необхідно перевозити тільки в лежачому положенні в кузові автомобіля. При перевезенні небезпечних речовин першого класу обов'язково повинна бути присутня відповідальна особа, тобто експедитор, що має відповідний допуск до роботи з даними вибуховими речовинами. Одна з особливостей організації перевезень є те, що експедитор повинен знаходитися в кабіні транспортного засобу, а при русі колони він повинен знаходитися в першому транспортному засобі. При здійсненні перевезення тротилу і його сумішей з іншими нітросполуками, за винятком вибухових речовин, що містять рідкі нітроефіри, генсоген і аміачно-селітрених вибухових речовин в централізованих контейнерах треба дотримуватися вимог щодо транспортування вибухових матеріалів у контейнерах.

Важливою особливістю організації та технічного забезпечення перевезення вибухових речовин є те, що заборонено перевозити дані речовини на автопричіпах, автобусах загального призначення і транспортних засобах з людьми. Якщо здійснюється перевезення вибухових речовин, які містять рідкі нітроефіри, при температурі навколишнього середовища нижче температури їх замерзання при тривалості перевезення більше однієї години, то таке перевезення повинно проводитися на транспортному засобі, який має утеплений кузов. При перевезенні ящиків зі снарядами або порохом, вони повинні розміщуватися на відстані один від одного не менш півметра і міцно закріплюватися в кузові. Забороняється проїзд автомобіля з вибуховими речовинами на відстані ближче трьохсот метрів від вогнищ пожеж і ближче вісімдесяти метрів від «смолоскипів» нафтогазової промисловості [3. с. 106-107].

Існує особливе перевезення і при погодних умовах. Наприклад, при сильній грозі транспортний засіб з небезпечними вантажами має бути зупинено

на відстані не менше двохсот метрів від житлових приміщень або лісу і не менше п'ятдесяти метрів від інших транспортних засобів.

Клас 2 – стисненні, зріджені та розчинені під тиском газу. Перевезення балонів із стисненими та зрідженими газами допускається при повній їх справності. Однією з особливостей є те, що балони повинні бути наповнені до встановленого рівня і не повинні його перевищувати. На бортових транспортних засобах балони зі стисненим та зрідженим газом перевозяться в горизонтальному положенні на спеціальних дерев'яних підкладках з вирізаними отворами за розміром діаметрів балонів, вентиллями всередину кузова. У вертикальному положенні вони повинні перевозитися з встановленими на балонах кільцями, які виготовляються з гуми або мотузки діаметром не менше двадцяти п'яти міліметрів для запобігання від різних ударів. У літню пору балони з газом при перевезенні повинні накриватися брезентом для захисту від сонячних променів, крім цього, на бортові транспортні засоби необхідно встановлювати два вуглекислотних або порошкових вогнегасників, в передньому куті лівого борту закріплювати червоний прапорець. Транспортні засоби у вигляді цистерни, що застосовуються для перевезення стиснених, зріджених і розчинених під тиском газів, повинні мати написи і клейма: найменування заводу-виготовлювача, номер цистерни, рік виготовлення і дату огляду, загальна вага, ємність, реєстраційний номер. На автомобілях-цистернах обов'язково повинно бути встановлене наступне обладнання: вентиль для заповнення і зливу перевезених газів, вентиль для відбору парів перевезених газів, вентиль для вирівнювання тиску і скидання пари на верхній частині цистерни, два запобіжних клапана, манометр, пристрої для контролю рівня рідини, пристрої, що автоматично захищають автоцистерну від аварійних втрат газу.

Клас 3 – легкозаймисті розчини. До 3 класу небезпечних вантажів відносяться: легкозаймисті рідини, суміші рідин, а також рідини, що містять тверді речовини в розчині або суспензії, які виділяють легкозаймисті пари, що мають температуру спалаху не більше 61°C у закритій судині або не більше 66°C у відкритій судині. Легкозаймисті рідини (ЛЗР), тобто рідини, суміші рідин, розчини або суспензії (наприклад, фарба, оліфа, лак і тому подібне), що мають температуру спалаху не більше 61°C у закритій судині або не більше 66°C у відкритій судині. Рідкі десенсибілізовані вибухові речовини, тобто вибухові речовини, розчинені у воді або інших рідких речовинах або у вигляді суспензії, з метою придушення їх вибухових властивостей. Дані вантажі ідентифікують у відповідності номерами ООН 1204, 2059, 3064, 3343, 3357 і 3379. Рідини, що пред'являються до перевезення при температурі не менше їх температури спалаху, а також речовини, що перевозяться або надаються до перевезення в рідкому стані при підвищених температурах і, виділяють займисті пари при температурі, що не перевищує максимальну температуру при перевезенні. Дані вантажі ідентифікують у відповідності номером ООН 3256. Для перевезення легкозаймистих рідин класу 3 з класифікаційним кодом F1 (групи пакування II, III) допускається використання цистерн з верхнім зливом

або з універсальним зливним пристроєм, обладнаних трьома ступенями захисту. При заповненні цистерни небезпечними вантажами 3 класу усі роботи мають бути механізовані із забезпеченням максимальної герметизації, а робітники повинні бути ознайомлені із властивостями речовин, що перевозяться та забезпечені відповідним захисним одягом і засобами індивідуального захисту. [4, с. 43-44].

Перевезення небезпечних вантажів здійснюється різними видами транспорту, однак враховуючи сучасні умови господарювання, основна частина із них припадає на автомобільний транспорт, що зумовлює необхідність дотримання перевізниками правил та вимог щодо організації і технічного забезпечення перевезень окремих класів даних вантажів. Для кожного із видів транспорту розроблені та затверджені норми і правила організації перевезень, проведення ліцензування та сертифікації транспортних засобів і працівників, оформлення перевізної документації та інше.

Дотримання принципів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті є важливою передумовою діяльності уповноважених органів державної влади в окресленій сфері суспільних відносин. Суттєвим недоліком, який потребує нагального усунення, слід визнати те, що в нормативно-правових актах із забезпечення безпеки на автотранспорті окреслені нами засади не набули належного закріплення, про них лише опосередковано згадується в окремих документах. Розв'язання цієї проблеми має як теоретичне (для подальших наукових досліджень у цій сфері), так і практичне значення (зادля вдосконалення діяльності відповідних органів державної влади).

Список використаних джерел:

1. Про перевезення небезпечних вантажів : Закон України від 6 квіт. 2000 р. № 1644-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 28. Ст. 222. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1644-14>.
2. Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовт. 2001 р. № 1306. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 1852.
3. Коваленко В. М. Вантажні автомобільні перевезення: Підручник / В. М. Коваленко, В. К. Щуріхін // К.:Літера ЛТД, 2006. 304 с.
4. Вільковський Є. К. Вантажознавство: навчальний посібник / Є. К. Вільковський, О. О. Бакуліч // Львів: «Інтелект-Захід», 2005. 224 с.